

ДИНАМІЧНІ КРЕАТИВНІ ІНДУСТРІЇ

Розкриття потенціалу економіки ЄС
та виклики для України

Co-funded by the
European Union

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Funded by the
European Union

**ДИНАМІЧНІ КРЕАТИВНІ ІНДУСТРІЇ:
розкриття потенціалу економіки ЄС
та виклики для України**

Колективна монографія

Рівне
Видавець Ю. Кукса
2026

УДК 338:[339.9:008](477+4ЄС)
Д 46

*Рекомендовано до друку вченою радою
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 8 від 23 липня 2026 р.)*

Рецензенти:

Євген Кирилюк – доктор економічних наук, професор, в.о. ректора Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького;

Антоніна Шуляк – доктор політичних наук, професор, декан факультету міжнародних відносин, Волинський національний університет імені Лесі Українки;

Сергій Троян – доктор історичних наук, професор, професор кафедри міжнародних відносин та стратегічних студій Національного університету «Київський авіаційний інститут»; професор Інституту соціологічних наук Жешувського університету (Польща)

Funded by the
European Union

*Монографію опубліковано в рамках реалізації проєкту
ERASMUS+ JEAN MONNET MODULE
«Динамічні креативні індустрії: розкриття потенціалу економіки ЄС
та виклики для України»
№ 101172651 – VCIEU-CU – ERASMUS-JMO-2024-HEI-TCH-RSCH*

*Видання фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише авторам і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури (EACEA).
Ні Європейський Союз, ні EACEA не можуть нести за них відповідальність.*

Динамічні креативні індустрії: розкриття потенціалу економіки ЄС та виклики для України : кол. монограф. / за заг. ред. д-ра політ. наук, проф. Б. Юськіва. – Рівне : Ю. Кукса, 2026. – 310 с.

ISBN 978-617-8672-65-2

У монографії розкрито потенціал креативних індустрій як драйвера економічного розвитку в контексті досвіду Європейського Союзу. Проаналізовано динаміку, структурні особливості та ключові чинники конкурентоспроможності цього сектору в країнах ЄС. Досліджено сучасний стан і потенціал креативної економіки України, зокрема вплив війни на її розвиток. Визначено виклики та перспективи розвитку креативних індустрій України в умовах євроінтеграції та післявоєнного відновлення.

Розраховано на науковців, викладачів і здобувачів вищої освіти, фахівців з економіки та управління, представників органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також усіх, хто цікавиться розвитком креативних індустрій.

УДК 338:[339.9:008](477+4ЄС)

ISBN 978-617-8672-65-2

© Юськів Б. (наук. ред.), 2026

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА (Б. Юськів).....	4
ГЛОСАРІЙ СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ	6
ЧАСТИНА I. ВИТОКИ ДИНАМІКИ: ПОНЯТТЯ ТА ЛОГІКА КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	8
Розділ 1. Креативна економіка: від творчого класу до нового виробничого укладу (Б. Юськів).....	8
Розділ 2. Політика та механізми розвитку креативної економіки (Б. Юськів).....	34
ЧАСТИНА II. РОЗКРИТТЯ ПОТЕНЦІАЛУ: ІНСТИТУЦІЇ, ПРАВО І ТЕХНОЛОГІЇ ЄС.....	71
Розділ 3. Правові рамки та інституційна екосистема культурних і креативних індустрій ЄС (Н. Карпчук)	71
Розділ 4. Цифрова трансформація і стартап-екосистеми креативної економіки (О. Паламарчук)	99
Розділ 5. Дані та штучний інтелект у креативній економіці (С. Хомич)	123
Розділ 6. Креативні хаби, маркетинг та ЕССІА: інституційна архітектура ЄС (О. Пелех)	156
ЧАСТИНА III. ЛЮДИНА В ЦЕНТРІ СИСТЕМИ: КАПІТАЛ, СТІЙКІСТЬ, ФІНАНСУВАННЯ.....	189
Розділ 7. Нестабільність, суб'єктивність і опір у креативних індустріях (К. Калинець)	189
Розділ 8. Людський капітал і персональний брендинг у креативній економіці (К. Калинець)	199
Розділ 9. Фінансування креативних індустрій: досвід ЄС і повоєнні перспективи України (О. Пляшко)	208
ЧАСТИНА IV. ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ: ПРАКТИКА, КЕЙСИ, ГОРИЗОНТИ	241
Розділ 10. Креативна економіка України: від становлення до повоєнної трансформації (О. Пляшко)	241
Розділ 11. Європейські креативні компанії: вісімнадцять кейсів і наскрізні закономірності (Б. Юськів)	265
Розділ 12. Креативні індустрії крізь епохи зламів: від культурного патронату до індустрії впливу (О. Гладунов)	291
ПІСЛЯМОВА (Б. Юськів).....	308
АВТОРИ	309

Розділ 4.

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ І СТАРТАП-ЕКОСИСТЕМИ КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ

Оксана Паламарчук

Рівень економічного розвитку держави значною мірою зумовлюється складністю та багатогранністю її господарської системи, а також часткою секторів, що ґрунтуються на використанні творчого потенціалу, знань та інтелектуальних ресурсів. Саме тому креативна економіка розглядається як важливий чинник економічного зростання, який доповнює, а не заміщує традиційні сфери діяльності, що забезпечує створення нових джерел доходів, стимулює інноваційний розвиток і виступає каталізатором модернізації традиційних галузей. Завдяки тісному взаємозв'язку з цифровою економікою креативний сектор сприяє підвищенню конкурентоспроможності виробництва та сфери послуг, формуючи передумови для сталого економічного розвитку.

У цьому розділі монографії досліджено теоретичні та прикладні аспекти цифрової трансформації економіки з акцентом на роль стартапів у розвитку креативних індустрій. Розкрито сутність цифровізації як системного чинника структурних змін у сучасній економіці, що формує нові моделі створення доданої вартості, інноваційні бізнес-процеси та конкурентні переваги.

Особлива увага приділяється стартап-екосистемам як драйверам інноваційного розвитку креативної економіки, їхній взаємодії з інституційним середовищем, інвесторами та науково-освітніми структурами. Здійснено аналіз впливу цифрових технологій на формування нових бізнес-моделей у сферах медіа, дизайну, ІТ, цифрового маркетингу та культурних індустрій. Окреслено ключові тенденції розвитку цифрових платформ, краудфандингових механізмів і венчурного фінансування стартапів, що сприяють масштабуванню креативних проєктів. Визначено виклики та перспективи розвитку креативної економіки в умовах глобальної цифрової трансформації.

4.1. Цифрова економіка як основа постіндустріальних трансформацій

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується фундаментальною трансформацією, що пов'язана з переходом від індустріальної та постіндустріальних моделей до цифрової економіки. Цей процес супроводжується зміною базових факторів виробництва, серед яких домінуючу роль починають відігравати дані, інформація, знання та цифрові технології.

Цифрова економіка є складною багаторівневою системою, у межах якої відбувається інтеграція технологічних, організаційних та інституційних змін. Вона охоплює не лише сферу інформаційно-комунікаційних технологій, а й усі галузі

економіки, які використовують цифрові інструменти для створення, розподілу та споживання продукції й послуг.

Цифрова економіка — нова економіка на основі даних і цифрових технологій. Цифрова економіка ¹ — багатокомпонентне та етапне щодо свого розвитку явище, яке зачіпає практично усі аспекти політичного, соціального, економічного життя та призводить до переважання цифрових технологій над аналоговими, за рахунок чого створює додану вартість та цінність у відповідних життєвих, виробничих процесах, продуктах і послугах.

Термін «цифрова економіка» (digital economy) було введено в науковий простір у 1995 році канадським професором менеджменту Доном Тапскоттом у його книзі «Digital Economy». Того ж року аналогічну концепцію запропонував американський інформатик Ніколас Негропonte.

До цілей розвитку цифрової економіки віднесено: розвиток цифрової інфраструктури; розвиток цифрових навичок; розвиток ІКТ-сектора; цифровізація сфер життя та секторів економіки. Тому серед компонентів цифрової економіки фігурують: цифрові інфраструктури, цифрові компетентності та проєкти цифрових трансформацій (рис. 4.1).

*Рис. 4.1. Цілі розвитку цифрової економіки
Джерело: ²*

Цифрові технології виступають основою добробуту держави, оскільки створюють нові можливості в мінливому світі. Це сфера, що визначає суть трансформацій у країні для кращого життя, роботи, творчості, навчання. Розповсюдження цифрових технологій вже протягом тривалого періоду визначає траєкторії розвитку бізнесу та суспільства й неодноразово призводить до кардинальних змін усіх сфер життєдіяльності. Останнім часом з високою динамікою розгортається чергова хвиля трансформації моделей діяльності в бізнесі та соціальній сфері, що спричинена появою цифрових технологій нового покоління.

Сучасний світ переживає цифрову революцію із значними наслідками для глобальної економіки та засобів до існування, де цифрові технології перетворюють

¹ Центр економічного відновлення (n.d.). URL: <https://www.recovery.org.ua/>

² Центр економічного відновлення (n.d.). URL: <https://www.recovery.org.ua/>

світову економіку й суспільство. У світовій економіці в останні роки спостерігаються зміни в основному курсі інформаційного й технологічного розвитку бізнес-структур, галузей і регіонів. На зміну загальній інформатизації прийшла саме цифровізація (діджиталізація), у результаті чого й формується цифрова економіка (ЦЕ).

Цифрова економіка вимагає додаткових ресурсів і можливостей для роботи з інформаційними ресурсами, що полягають в обчислювальних потужностях і каналах передачі даних. Дослідження міжнародної торгівлі комп'ютерними технологіями показує, що країни з найбільшою інноваційністю та патентною активністю є основними імпортерами ІТ-продукції та послуг. За даними UNCTAD³, експорт цифрових продуктів зростає швидше в розвинених країнах, ніж у країнах, що розвиваються. У 2024 році міжнародна торгівля цифровими продуктами взяла курс на стрімке зростання, що складає 10 % щорічно.

Продукти, що постачаються в цифровому форматі, включають: страхові та фінансові послуги, телекомунікаційні, комп'ютерні та інформаційні послуги, послуги з інтелектуальної власності, дослідницькі й розробницькі послуги, торговельні, технічні, управлінські, консалтингові, інженерні, наукові та архітектурні послуги, а також персональні послуги в галузі охорони здоров'я та освіти, а також послуги, пов'язані з культурною спадщиною і рекреаційними послугами.

4.2. Діджиталізація: механізми, сфери та вплив на ССІ

Супутнім процесом становлення цифрової економіки виступає діджиталізація як каталізатор інноваційного розвитку та характеризується глибокою трансформацією, впровадженням digital-технологій, що мають на меті забезпечення оптимізації й автоматизації бізнес-процесів, виведення комунікаційних зв'язків із споживачами на якісно новий рівень та загальне підвищення рівня ефективності діяльності бізнес-структур.

Цифрова економіка опосередковано через діджиталізацію задає напрями трансформації традиційних секторів економіки, виникнення нових ринків та ніш, а компанії зіштовхуються із новими проявами конкурентної боротьби: популярні колись бізнес-моделі втрачають актуальність і замінюються іншими, що відповідають вимогам нового часу.

*Процес цифровізації*⁴ можливий через:

1. Надання додаткового прискорення економіці: «цифровий стрибок» — досягнення цілей розвитку швидше, дешевше та з новою якістю.

³ UNCTAD (n.d.). *Digital economy and technology*. <https://unctadstat.unctad.org/insights/theme/119>

⁴ Центр економічного відновлення (n.d.). URL: <https://www.recovery.org.ua/>

2. Відкриття «дверей» до високотехнологічних ініціатив, проєктів, виробництв: «цифровий полігон» — проєкти цифрових трансформацій в інфраструктурі, індустріях і сферах життя.

3. Використання та створення нових можливостей для бізнесу та громадян: у «цифрову еру» капіталізація відбувається за рахунок інтелекту та знань.

Діджиталізація вийшла на новий рівень важливості для підприємства, через впровадження інноваційних технологій big data, бізнес-аналітики, інжинірингу кіберфізичної системи тощо. Це передбачає автоматизацію бізнес-процесів, збільшення продуктивності праці, економію поточних витрат, оперативну гнучкість бізнесу й конкурентоспроможність на ринку.

Діджиталізація є поєднанням технологій загального застосування з економічною та суспільною діяльністю за допомогою цифрових інструментів.

На сучасному етапі діджиталізація охоплює такі важливі для сталого розвитку сфери життєдіяльності суспільства: підприємництво, виробництво, промисловість, агросектор, будівництво, машинобудування, економіку, суспільство, державне управління, освіту та науку, кібербезпеку, наукові дослідження, охорону здоров'я, засоби комунікації, транспорт, Інтернет, ІТ-інфраструктуру, екологію, банки та фінансовий ринок, е-комерцію (рис. 4.2).

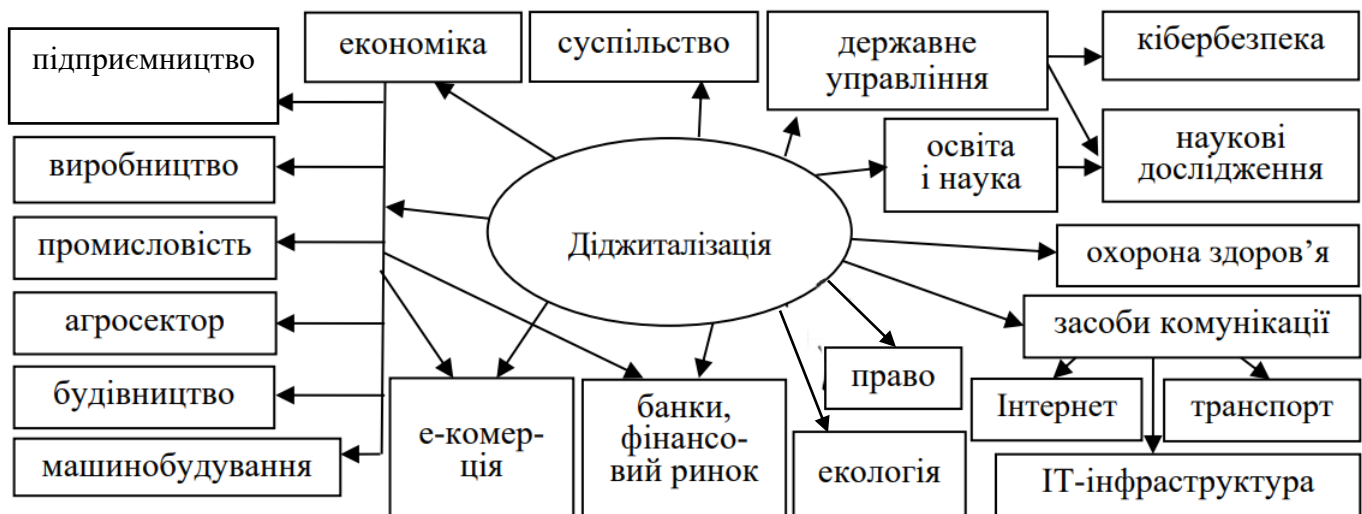

Рис. 4.2. Основні сфери діджиталізації. Джерело: ⁵

Сфери поширення діджиталізації не вичерпуються зазначеним вище переліком, її горизонти поширюються на набагато ширший діапазон напрямів,

⁵ Гальцова О. (2021). *Цифровізація економіки як фактор економічного зростання*: Колективна монографія. Видавничий дім «Гельветика». URL: https://www.researchgate.net/profile/Vasyl-Gorbachuk/publication/352314740_Development_of_intellectual_property_industrialization_and_digitalization/links/60c35b34a6fdcc2e6132aaad/Development-of-intellectual-property-industrialization-and-digitalization.pdf

який із кожним десятиліттям буде розширюватися та розглядати все новіші технології, професії, знання, можливості. Також варто зауважити, що всі ці сфери взаємопов'язані між собою. Діджитал-процеси (такі як електронні платежі, віртуальні підприємства, віртуальні офіси, електронні кабінети, бізнес-сайти, технології ідентифікації, безпілотні технології, блокчейн, дрони, кібербезпека, роботи, цифрові платформи, інтернет-шопінг, зберігання інформації у «хмарі», доповнена реальність, боти, доповнена реальність, штучний інтелект, криптовалюти тощо) потребують відповідних навичок.

Діджитал-знання (Digital Quotient (DQ)) — це навички в діджитал-технологіях, тобто діджитал-інтелект (за аналогією з IQ чи EQ, які використовуються для вимірювання рівня загального та емоційного інтелекту). Освіта — це один із базових елементів екосистеми діджитал-інновацій та діджитал-економіки загалом. Навчання, формування й утримання достатньої кількості спеціалістів, які володіють новими діджитал-технологіями, потрібні для досягнення конкурентної переваги в глобальному діджитал-середовищі. Із появою нових технологій виникає попит на новіші компетенції й знання, що вимагає постійного навчання й удосконалення.

Діджитал-трансформації як глибинні зміни в підприємствах ґрунтуються на цифрових технологіях і спрямовані на створення нових можливостей, нової ефективності, нового продукту, нової бізнес-моделі й доданої вартості. Саме діджиталізація об'єднує розрізнені системи підприємства й змушує їх «думати»: знаходити ті чи інші закономірності, прогнозувати й оптимізовувати витрати, впливати на якість готової продукції, прогнозувати споживання ресурсів, повідомляти про проблеми в технологічних процесах, знаходити інноваційні рішення. Показники успішності діджитал-проектів відрізняються відповідно до їхніх цілей, завдань, а також сфери застосування: побудови ІТ-інфраструктури, управління інформаційними системами, обслуговування робочих місць користувачів і забезпечення кібербезпеки.

Розвиток діджитал-технологій також вплинув на формування електронних ліній зв'язку. Завдяки цьому з'явилася можливість одночасно обмінюватися мільйонами інформаційних повідомлень і транслювати тисячі каналів комунікації на весь світ. Можливості діджиталізації дали змогу інтегрувати в єдиний простір усі традиційні медіа. Цифровізація є послідовним розвитком етапів використання ІТ у світовій економіці слідом за автоматизацією та інформатизацією.

Впродовж 2023-2024 рр.:

- 1) В Україні діджиталізовано сотні державних послуг;
- 2) 64 % українців скористалися державними електронними послугами;
- 3) > 20 мільйонів українців користуються додатком «Дія».

Бачимо, що цифрова трансформація впливає на різні сфери суспільства та економіки. Вона відкриває нові можливості та дає змогу впроваджувати нові форми співпраці між різними суб'єктами, які потім можуть обмінюватися даними та, тим самим, ініціювати нові процеси.

Отже, на шляху до цифровізації економіки в Україні можна виділити наступні проблеми:

- дефіцит трудових ресурсів;
- неповне покриття території цифровими інфраструктурами та низька швидкість інтернету;
- недостатній рівень співробітництва промисловості з науковими організаціями.

Таким чином, створення цифрової економіки повністю відповідає концепції сталого розвитку, але все ще залишаються актуальні проблеми, аналіз та розв’язання яких є першочерговими на шляху до цифровізації.

4.3. Цифрова економіка як каталізатор розвитку ССІ

Коли мова йде про економіку, зазвичай уявляють цифри, фінансові прогнози Нацбанку та біржові стрибки. Проте за останні десятиліття все більше коштів до розвинених країн приносить не нафта, сталь чи кредитування, а **креативна економіка**⁶.

Креативна економіка — широка сфера, що включає усі види творчої діяльності та індустрій.

Цифрова економіка є її ключовою частиною, що забезпечує необхідні *інструменти та платформи* (наприклад, програмне забезпечення) і *канали розповсюдження та монетизації* (стрімінгові сервіси, online-магазини).

Взаємодія між ними проявляється в різних *сферах*, таких як медіа, дизайн, реклама та освіта, де цифрові технології є основою для створення, розповсюдження і комерціалізації креативного контенту.

Серед ключових глобальних трендів розвитку креативної економіки та їхньої наповнюваності визначено:

- ринок праці майбутнього — потребуватиме м’яких, когнітивних, адаптивних і творчих навичок;
- доступ до контенту — online-інформація збільшить потенціал продажу креативної продукції;
- цифровізація і технології — призведе до появи нових «відтінків» індустрії креативної економіки та способів її просування;
- захист цифрових прав — потребуватиме належного регулювання цифрової безпеки;
- розвиток електронної комерції — збільшить масштаби креативного бізнесу;

⁶ Креативна економіка – нова економічна епоха XXI. (2022, 10 червня). *Економічна правда*. URL: <https://epravda.com.ua/publications/2022/06/10/682634/>

- інтернет-реклама — стрімке зростання як головного каналу продажу креативної продукції;
- індустрія моди — посилення ролі в креативній економіці;
- сільські території — розглядаються як простір для розвитку креативних індустрій.

Вплив цифровізації на економіку загалом ⁷. Цифровізація істотно збільшує продуктивність праці в Україні та досягає мінімум 4 % додаткового зростання ВВП на рік.

Цифровізація пронизує усі сектори економіки та *створює нові сегменти й навіть галузі*, а головне, дозволяє підприємствам, промисловості та бізнесу ефективно і швидко зростати.

Потенціал загального обсягу інвестицій у цифрові інфраструктури, проекти цифрових трансформацій сягне 15-20 млрд доларів США за наступні 5-10 років.

Вплив цифровізації на учасників ринку ⁸. Населення може безперешкодно отримувати якісні державні та соціальні послуги, а також отримувати повноцінний доступ до цифрової інфраструктури.

Малий та середній бізнес здатен впроваджувати нові бізнес-моделі та отримувати доступ до інструментів поліпшення операційної ефективності.

Українські компанії отримують ширші можливості для долучення до світових ланцюгів доданої вартості.

Державний апарат стане більш компактним та ефективним, спростивши життя громадянам і бізнесу.

Таким чином, можна стверджувати, що чим складніша структура економіки, чим вона більш диверсифікована, чим більша в ній складова, що залежить не від природних ресурсів, а від творчості й інтелекту, тим успішніша країна та заможніші люди. Тому креативна економіка — це важливий інгредієнт, але не заміник традиційних галузей. Креативна економіка може не лише генерувати доходи сама по собі, а й стати каталізатором розвитку традиційних індустрій у взаємозв'язку з цифровою економікою. Креативна економіка тісно переплітається із сучасним виробництвом і послугами та робить їх більш конкурентними.

4.4. Цифрова трансформація України: виклики та інтеграція в ЄС

Цифрова трансформація — це послідовні зміни всіх секторів економіки та пристосування їхніх учасників до нових реалій цифрового світу. Тому викликом для України є синергетична цифрова трансформація вітчизняного урядування, бізнесу, промисловості, освіти і науки, яка передбачає перехід на європейські стандарти ведення бізнесу в умовах розвитку інформаційної економіки, діджиталізації, індустріалізації, цифрових трансформацій, інформатизації

⁷ Центр економічного відновлення (n.d.). URL: <https://www.recovery.org.ua/>

⁸ Центр економічного відновлення (n.d.). URL: <https://www.recovery.org.ua/>

суспільства й глобалізації економіки. Але для цього потрібні чітка позиція уряду щодо розвитку Національної стратегії Індустрії 4.0 в Україні, належне фінансування науково-освітньої діяльності в закладах вищої освіти України, підтримка ініціатив від громадських організацій, зацікавленість міністерств і представників промислових підприємств у розвитку бізнесу в контексті цифровізації виробничих процесів і модернізації промислових потужностей компаній, цифрових трансформацій в управлінні та управлінському обліку (контролінгу).

Доволі невисокий рівень інноваційної активності перешкоджає належному розвитку цифрової економіки, оскільки лише використання ІТ або їхня наявність в економіці країни не призводить до підвищення ефективності. Необхідно, щоб ІТ ставали джерелом інновацій для сучасних бізнес-структур.

Використання переваг глобальної цифрової екосистеми важливе як для передових країн, так і для країн, що розвиваються. Багато передових економік вже мають потужну цифрову інфраструктуру й широко використовують переваги цифровізації для власного економічного процвітання та поліпшення життя населення. Розвиток цифрової економіки може підтримати інклюзивне зростання незалежно від стадії розвитку країни.

Потреба в нових джерелах інновацій, які забезпечують стале економічне зростання, є основним імпульсом національних ініціатив багатьох країн для переведення економіки на цифровий шлях розвитку. Інноваційна діяльність, як й інші види діяльності, зазнає значних змін під впливом цифровізації суспільства. Цифровізація світового суспільства виражається через об'єднання ІТ, накопичених суспільством, в ІТ-інфраструктуру.

Головна мета розвитку глобального інформаційного суспільства полягає в забезпеченні рівних можливостей щодо використання переваг єдиного інформаційного простору для професійного й економічного зростання, а також у тому, щоб національні та міжнародні ініціативи були спрямовані на подолання «цифрового розриву». Сьогодні можна впевнено стверджувати, що світова спільнота подолала цей «цифровий розрив» щодо забезпечення доступу до інформаційної інфраструктури, технологій і ресурсів у більш глобальному масштабі. Водночас почали проявлятися ознаки «другого цифрового розриву». В умовах ЦЕ головним джерелом економічного та соціального розвитку слугують нематеріальні активи. В умовах розвитку ЦЕ такими ключовими інтелектуальними активами є об'єкти інтелектуальної власності. У сучасних умовах міжнародного бізнесу найбільшу кількість патентів на винаходи реєструє Національне патентне відомство США за індексом міжнародного патентного класифікатора «G06 — обробка даних; обчислення; розрахунки».

Висока динаміка трансформаційних процесів, що наразі спостерігаються в глобальному середовищі, визначила цифрову трансформацію як першочергову потребу для суб'єктів бізнесу, оскільки формує якісно нові умови, що створюють вагомі переваги для забезпечення дієвих і динамічних змін та можливостей,

зокрема, адаптивність, реактивність і персоналізацію продукції (послуг) за мінімального рівня витрат. Цифровізація ґрунтується на новітніх інформаційних і телекомунікаційних технологіях, що охоплюють усі сфери господарського та суспільного життя. Попри те, що цей процес ще не завершив свого формування, він уже має значний потенціал, реалізація якого дає компаніям і державам можливість зайняти лідерські позиції в соціально-економічному розвитку.

Міжнародні та національні ініціативи з розвитку ЦЕ розглядають динамічний обсяг цифрових даних як економічний ресурс для підвищення продуктивності, економічної ефективності та зростання економіки загалом.

Попри війну, Україна демонструє один із найвищих темпів цифровізації серед країн Східної Європи. Приватний сектор, некомерційні компанії та ІТ-гіганти допомагають державі цифровізовуватися. Потужним прикладом став перший в Україні *мобільний застосунок держпослуг «Дія»*, першу версію якого на волонтерських засадах розробили спеціалісти компанії EPAM⁹.

Серед основних подій та ініціатив цифрової трансформації економіки України варто вказати на:

Форум оборонних інновацій (Defense Tech Innovations Forum): відбувся 18–19.02.2025 р. на платформі Brave1 у м. Київ. Обговорювали оборонні технології, підписано меморандум із Францією, проведено EXPO новітніх оборонних розробок.

Проект «Розбудова кібербезпекового потенціалу для України» (CCBU). Стартував 18.02.2025 р. у межах Талліннського механізму. Передбачає 20 тренінгів із кібербезпеки за підтримки Франції.

Інтеграція цифрових документів з EU Digital Identity Wallet. Міністерство цифрової трансформації протестувало сумісність «Дії» з європейськими цифровими гаманцями (eIDAS 2.0).

Стійкість зв'язку та безпеки мереж. 18.02.2025 р. відбувся круглий стіл щодо забезпечення стабільності мереж, організовано резервні канали зв'язку.

Нові правила адміністрування державних ІТ-систем. Єдиний стандарт для всіх замовників, посилений контроль витрат і захисту даних.

Регулювання хмарних послуг у держустановах. Уряд ухвалив правила резервного копіювання, шифрування та перенесення реєстрів за кордон.

WINWIN AI Center of Excellence. Створений для розробки ШІ-рішень для державного та оборонного секторів. Запуск власної LLM-моделі.

Секторальна стратегія BioTech. Інтеграція біотехнологій у біофармацевтику, біоенергетику та агробіотехнології.

Стратегія AgroTech 2030:. Впровадження цифрових рішень, ШІ та роботизації в сільському господарстві.

⁹ IT Cluster Lviv (n.d.). EPAM долучилися до розробки урядового проекту «Дія». URL: <https://itcluster.lviv.ua/epam-doluchylisia-rozrobky-uryadovogo-proektu-diya/>

Розширення «Дія.City». R&D-компанії можуть отримати резидентство та податкові пільги.

Cisco Country Digital Acceleration (CDA). Запущено секторальну стратегію безпілотних технологій, відкрито багатофункціональний хаб у Тернополі.

CDTO Campus. Освітня програма для головних спеціалістів із цифрової трансформації.

Індекс цифрової трансформації регіонів (2024). Середнє значення — 0,497. Найвищі показники у Львівській (0,850), Дніпропетровській (0,844) та Одеській (0,805) областях.

Нові цифрові проєкти в регіонах. 125 реалізованих ініціатив, включаючи навчальні центри операторів БПЛА, хмарні сервіси Cisco Umbrella DNS, моніторинг якості повітря.

Україна долучилася до Програми «Цифрова Європа» 2021-2027 рр.¹⁰ Мета Програми «Цифрова Європа» — підтримка у впровадженні цифрових технологій та інновацій, забезпечення доступу до цифрової інфраструктури і послуг, підвищення конкурентоспроможності малого та середнього підприємництва (МСП) на цифровому ринку, сприяння розвитку цифрового бізнесу та цифрових стратегій, а також покращення кібербезпеки для МСП у консорціумі з навчальними закладами та державними організаціями, кластерами.

Завдяки цій Програмі¹¹:

- надається можливість фінансування для цифровізації країн Європи за різними напрямками;
- участь у Програмі наблизить Україну до Єдиного цифрового ринку ЄС;
- загальний фонд Програми «Цифрова Європа» становить 8,1 млрд євро;
- на фінансування проєктів за вказаними та доступними для України напрямками Програми передбачено близько 6 млрд євро. Їх виділятимуть протягом 7 років.

Проєкт «Коридор цифрових даних (Digital Data Corridor)»¹²: У Польщі запрацювала міжнародна ініціатива Digital Data Corridor, яка дозволяє покращити та пришвидшити доступ українців до послуг у сфері фінансів, оренди житла, працевлаштування та страхування.

Проєкт передбачає:

- 1) поліпшення доступу до послуг фінансових установ (банківських і небанківських);
- 2) допомогу в отриманні кращих умов страхування;

¹⁰ Дія (n.d.). Програма ЄС «Цифрова Європа» (2021-2027). URL:

https://business.diaa.gov.ua/finance/program/programa_es_cifrova_evropa_2021_2027

¹¹ European Commission (n.d.). Digital Europe Programme 2021–2027. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/digital-programme>

¹² Дія (n.d.). Цифрові коридори даних (Digital Data Corridor). Дія.Бізнес. URL:

https://business.diaa.gov.ua/finance/program/cifrovi_koridori_danih_digital_data_corridor

- 3) сприяння в питаннях оренди житла та працевлаштування;
- 4) сприяння гнучкості в обсягах кредитування.

*Громадська організація «GoLocal»*¹³ багато років успішно реалізовує проекти у сфері креативної економіки, зокрема European Design Upgrade, що фінансувався Європейським Союзом через програму «Креативна Європа».

Із 2020 року завдяки наданій грантовій підтримці глобальної філантропічної організації «Luminate» ГО «GoLocal» впроваджує проект зі створення центрів розвитку креативної економіки в регіонах та просування питання цифрових прав в Україні.

Серед основних досягнень і планів інтеграції України до європейського цифрового простору варто назвати наступне¹⁴:

Зустріч у Брюсселі (09.10.2024): Забезпечення відповідності національних реформ європейським стандартам, впровадження European Interoperability Framework, адаптація законодавства до eIDAS 2.0 та NIS2.

Електронні довірчі послуги: Досягнуто прогресу у впровадженні е-довірчого списку послуг між Україною та ЄС. Розширено взаємне визнання цифрових підписів.

Європейський гаманець цифрової ідентичності (EUDI): Україна приєдналася до консорціуму Potential для розробки EUDI.

Законодавчі ініціативи: Верховна Рада підтримала законопроект про конфіденційний зв'язок та електронну комунікаційну мережу.

Міжнародна підтримка: Проект DT4UA: інтероперабельність на основі «Трембіти». Інвестиції IFC та ЄБРР (\$435 млн) для відновлення телекомунікаційної інфраструктури.

Співпраця зі Швейцарією: Інвестиції 58,7 млн франків у цифрову трансформацію України (2024–2028). Співпраця у сфері ІТ, напівпровідників, автономного транспорту.

Штучний інтелект (ШІ): Українські ІТ-компанії підписали Декларацію про саморегулювання у сфері ШІ. Участь у Глобальному цифровому договорі ООН.

Статистика та відкриті дані: План статистичних спостережень на 2025 рік, програма Open Data Ambassadors, гранти на 400 тис. грн для ініціатив у сфері відкритих даних.

4.5. Е-резидентство як механізм залучення гравців до ССІ України

У сучасних умовах цифрової трансформації економіки важливого значення набуває впровадження інноваційних механізмів взаємодії держави, бізнесу та

¹³ GoLocal: Глобальні цілі – локальні рішення (n.d.). URL: <https://golocal-ukraine.com/uk/>

¹⁴ Національний інститут стратегічних досліджень (2024, жовтень). *Цифрова трансформація економіки України в умовах війни*. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/tsyfrova-transformatsiya-ekonomiky-ukrayiny-v-umovakh-viyny-zhovten-2024>

громадян. Одним із таких інструментів є проєкт електронного резидентства (е-резидентства), який реалізує Міністерство цифрової трансформації України¹⁵. Його основною метою є підвищення інвестиційної та підприємницької привабливості України для іноземних громадян шляхом створення сприятливих умов для дистанційного ведення бізнесу та отримання державних послуг у цифровому форматі.

Е-резидентство представляє собою спеціальний правовий статус іноземного громадянина, який надає можливість користуватися низкою цифрових сервісів України без необхідності фізичної присутності на її території. Запровадження такого статусу сприяє інтеграції України до глобального цифрового простору, розвитку міжнародного підприємництва та розширенню експортного потенціалу вітчизняної економіки.

Особливістю проєкту є створення сприятливого середовища для представників креативних індустрій, насамперед у сферах інформаційних технологій, маркетингу, реклами, дизайну, геймінгу та інших видів інтелектуально орієнтованої діяльності. Саме ці галузі характеризуються високим рівнем цифровізації та можливістю надання послуг дистанційно, що робить використання механізму е-резидентства найбільш ефективним.

Отримавши статус е-резидента, іноземний громадянин може дистанційно користуватися комплексом державних і фінансових сервісів. Зокрема, йому надається можливість отримання українського кваліфікованого електронного підпису, який забезпечує юридичну значущість електронних документів і дозволяє здійснювати офіційні дії в цифровому середовищі. Крім того, е-резидент отримує реєстраційний номер облікової картки платника податків, що є необхідною умовою для здійснення підприємницької діяльності в Україні.

Важливою перевагою проєкту є можливість дистанційного відкриття рахунку в українському банку та використання сучасних фінансових інструментів для проведення господарських операцій. Це значно спрощує процес започаткування бізнесу та мінімізує адміністративні бар'єри для іноземних підприємців. Одночасно забезпечується спрощений доступ до широкого спектра адміністративних послуг, які можуть надаватися в електронній формі через державні цифрові платформи.

Запровадження е-резидентства має позитивний вплив як на розвиток підприємництва, так і на міжнародний імідж України. Реалізація цього проєкту сприяє залученню іноземних підприємців до української економіки, розширенню податкової бази, розвитку цифрових сервісів і зміцненню позицій держави як сучасного центру цифрового бізнесу. У перспективі е-резидентство може стати одним із важливих інструментів інтеграції України у світову цифрову економіку та підвищення її конкурентоспроможності на міжнародному рівні.

¹⁵ Дія (n.d.). Запускаємо електронне резидентство в Україні. Дія. URL: <https://diia.gov.ua/news/zapuskayemo-elektronne-rezidentstvo-v-ukraini>

Для розвитку креативних індустрій, зокрема, е-резидентство відкриває конкретну можливість: іноземні дизайнери, розробники ігор, digital-маркетологи та ІТ-фахівці можуть реєструвати підприємницьку діяльність в Україні дистанційно, не полишаючи власних країн. Це розширює потенційну базу міжнародних гравців, залучених до українського ринку ССІ, а також формує передумови для розбудови транскордонних партнерств у сфері цифрового контенту, брендингу і технологічних стартапів.

4.6. Стартапи в креативній економіці: природа, типологія та роль у розвитку ССІ

Перші бізнес-активності через розробку ІТ-додатків і програм спонукали розвиток ІТ-ринку та ІТ-інфраструктури. Розробка програмного забезпечення, обслуговування ІТ-інфраструктури — інтелектуальна праця, що надає можливість для самовираження так само, як і написання картин, тільки у цифровому світі. Тому ІТ-складову віднесено до креативних індустрій нарівні з іншими елементами, зазначивши, що інформаційні технології беруть участь майже в кожному з елементів креативних індустрій. Специфіка реалізації такого інформаційного продукту, як програмний код, потребувала нової підприємницької організації процесів створення продукту, просування та виведення на ринок.

Саме на цьому етапі виник термін «*startup*», що останніми роками не полишає наш інформаційний простір. І хоча найчастіше його використовують відносно ІТ-компаній, це поняття розповсюджується й на інші сфери діяльності. Головне, щоб компанія фокусувала свій бізнес довкола певної інновації й перебувала в пошуках власної бізнес-моделі. Якщо в ІТ-спільноті вже створилася ціла екосистема для розвитку стартапів, то для представників креативних індустрій цей процес може видатися болючішим.

Ідеї для нових стартапів народжуються щодня, але більшість з них так і не виходить на ринок. Найчастіше через брак фінансів або знань у сфері бізнесу. Підприємці всіма силами намагаються залучити кошти для розвитку власних стартапів, використовуючи для цього краудфандинг-платформи, шукаючи прямих інвесторів або ж беручи участь у різноманітних конкурсах, які проводять як інвестиційні компанії, так і неприбуткові організації.

Startup (з англ. *start up* — «запускати») — молода компанія/фірма, котра швидко розвивається. В основі — закладена інноваційна бізнес-ідея або технологія.

Вперше термін «стартап» почав використовуватися у 1939 році, коли студенти Стенфорда назвали своє спільне підприємство Hewlett-Packard стартапом. Сьогодні HP — світовий виробник програмного й апаратного забезпечення.

Масово поняття Startup стало застосовуватися у 1970-х рр. через такі авторитетні видання, як Forbes та Business Week.

Тепер стартап — це молода компанія, головною метою якої є розробка та впровадження інноваційних рішень/продуктів. Стартап має переважно обмежений бюджет та орієнтований на вирішення незадоволених потреб суспільства. Проте розпочати свій бізнес «з нуля» — непросте завдання, яке передбачає безліч викликів та юридичних ризиків при неправильному підході. Особливо, якщо врахувати, що в різних країнах діють різні вимоги та стандарти до запуску стартап-бізнесу «з нуля». Характерні ознаки, притаманні стартапам (рис. 4.3).

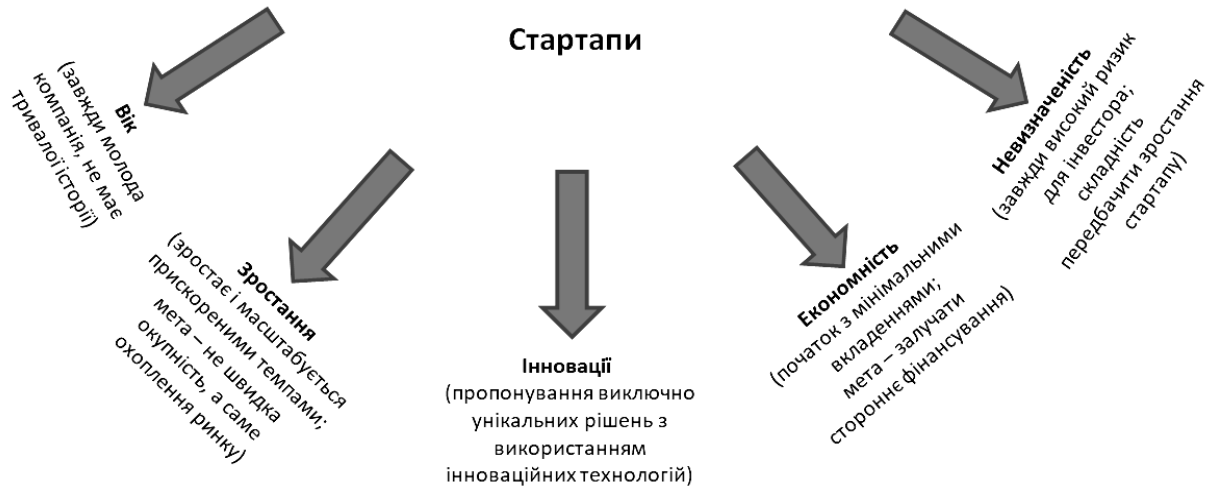

Рис. 4.3. Характерні ознаки, притаманні стартапам
Джерело: складено на основі ¹⁶

На етапі стартапу (рис. 4.4) належить створити продукт, який відповідає запитам споживачів, попередньо переконавшись у тому, що саме цей продукт споживачі готові придбавати.

На стадії стартапу приймаються рішення та здійснюються дії, необхідні для розробки, тестування та зміни продукту, залучення споживачів, створення і зміни стратегій, концепцій просування до обраної мети.

Стартап орієнтує підприємця на проходження від ідеї до продукту в найкоротші терміни, знання споживача, масштабне бачення та амбіції.

Стартап може використовувати різні типи інновацій: наукові відкриття, нові версії існуючих технологій, нові бізнес-моделі, що відкривають цінність, яка раніше була прихована, або просто пропонують товари чи послуги на нових ринках, або представляють їх новим клієнтам. У всіх цих випадках інновації є основою успіху компанії.

Успіх стартапу підтверджується фактами. Це метод, що дозволяє оцінювати успіх за умов високого ступеня невизначеності результату. Інформація про

¹⁶ Гавриш О. А., Бояринова К. О., Кравченко М. О., Копішинська К. О. (2021). *Менеджмент стартап-проектів*. КПІ ім. Ігоря Сікорського. URL: <https://vstup.htek.com.ua/wp-content/uploads/2024/10/29.2-Menedzhment-startap.pdf>

результати може бути отримана лише з фактів. Факти створюють сприятливий ґрунт для появи нових знань про ринки та уподобання споживачів.

Рис. 4.4. Розвиток стартап-підприємництва в креативному середовищі під зовнішніми впливами

Джерело: ¹⁷

Єдиноріг (Unicorn) ¹⁸ в економіці — компанія-стартап, яка отримала ринкову оцінку вартості в розмірі понад 1 млрд доларів США. Термін використовується з 2013 року. Обирали таку міфічну істоту, щоб проілюструвати статистичну рідкість успішних підприємств.

Стартапи в креативній економіці — це підприємства, що використовують творчість, інновації та технології для створення нових продуктів, послуг або бізнес-моделей. Вони відіграють ключову роль у розвитку креативної економіки, сприяючи її зростанню та створенню нових робочих місць.

Основні напрями стартапів у креативній економіці. Індустрія розваг: розробка відеоігор, віртуальна реальність, онлайн-трансляції. Медіа та контент: цифровий контент, соціальні мережі, видавнича діяльність. Дизайн та архітектура: інтер'єрний дизайн, промисловий дизайн, архітектурні проєкти. Мода та мистецтво: бренди одягу, виставки, арт-проєкти. Реклама та маркетинг: рекламні

¹⁷ Яковенко В. С. (2021). Стартап-підприємництво як прояв креативної економіки. Актуальні аспекти розвитку суб'єктів підприємництва в умовах глобальної економіки. 2021. URL: <http://www.confcontact.com/2021-kolektyvna-monographiya/yakovenko.pdf>

¹⁸ Українська асоціація стартапів. (n.d.). URL: <https://startups.org.ua/>

кампанії, цифровий маркетинг. ІТ-сектор: програмне забезпечення, веб-розробка, мобільні додатки.

Серед відомих та успішних стартапів у креативній економіці Європи варто назвати:

- *CD Projekt (Польща)*: Компанія відома своїми амбітними й високоякісними відеоіграми, такими як серія «Відьмак» і «Cyberpunk 2077».

- *Farfetch (Португалія)*: Online-платформа для продажу предметів розкоші. Об'єднує крамниці та дизайнерів з усього світу, пропонуючи широкий вибір модного одягу та аксесуарів.

- *Babbel (Німеччина)*: Стартап розробив додаток для вивчення іноземних мов, що використовує інтерактивні методи та персоналізовані уроки.

- *Spotify (Швеція)*: Платформа для потокового відтворення музики, стала глобальним лідером у своїй галузі.

- *Supercell (Фінляндія)*: Компанія розробляє мобільні ігри, такі як Clash of Clans і Brawl Stars, які мають мільйони гравців по всьому світу.

- *BlaBlaCar (Франція)*: Платформа для спільного використання автомобілів. Поєднує водіїв і пасажирів, які подорожують в одному напрямку, що робить подорожі більш доступними та екологічними.

4.7. Стартап-екосистема: структура, гравці та умови успіху

У світі, де інноваційні рішення здатні змінити цілі індустрії та стимулювати економічне зростання, запуск стартапу — це глобальне явище. Зараз спостерігається зрушення в бік використання стартапів як рушійної сили економічного зростання та інновацій. Це свідчить про визнання цінності стартапів у створенні робочих місць, стимулюванні технологічних досліджень і вдосконаленні традиційних галузей.

Екосистема стартапів — це сукупність взаємопов'язаних елементів, що забезпечують створення, розвиток і фінансування інноваційних проєктів. Основні складові включають підприємців, інвесторів (венчурні фонди, ангели), інфраструктуру (акселератори, коворкінги), університети, державну підтримку та корпоративних партнерів, які спільно формують середовище для високотехнологічного бізнесу.

Екосистема стартапів формується людьми, стартапами на різних стадіях і різними типами організацій у місці (фізичному та/або віртуальному), які взаємодіють як система для створення нових стартап-компаній та процвітання існуючих. Ці організації можна далі розділити на категорії (рис. 4.5):

- університети;
- фінансові організації;
- організації підтримки (інкубатори, акселератори, коворкінги тощо);
- дослідницькі центри;

- організації, що надають послуги (юридичні, фінансові тощо);
- великі корпорації.

Рис. 4.5. Структура екосистеми стартапів
Джерело: інтерпретація ¹⁹

Різні організації зазвичай зосереджуються на певних частинах функції екосистеми та/або стартапах на певному етапі розвитку.

Сильна екосистема стартапів складається не лише з самих стартапів, а й організацій, які пропонують ресурси, можливості для спілкування та доступ до фінансування. Кількісна оцінка вимірює рівень активності в екосистемі, оцінюючи участь і залучення її ключових гравців та зацікавлених сторін. Кількісна оцінка розраховується на основі таких елементів: кількість стартапів, кількість коворкінгів, кількість акселераторів, кількість зустрічей, пов'язаних зі стартапом. Показник якості представляє якісні результати, досягнуті екосистемою.

Світове стартап-середовище постійно зазнає змін. Стартапи відіграють ключову роль у сучасній економіці, забезпечуючи динамічність і стимулюючи

¹⁹ Augment (n.d.). Startup ecosystem: What is it and how does it work? *Augment*. URL: <https://augment.org/blog/startup-ecosystem>

інновації. Рішення запустити стартап набуває все більшого значення в контексті підприємницької революції.

Запуск стартапів сприяє:

- Створенню нових робочих місць, особливо в галузях, які розвиваються.
- Руйнування усталених бізнес-моделей.
- Впровадження технологій і стимулювання цифрової трансформації.
- Зростання підприємницького мислення, вдосконалення глобальних бізнес-систем.

Для успішного запуску стартапу потрібні: по-перше, оригінальна ідея; по-друге, грамотний шлях її реалізації.

При створенні та запуску стартапів особлива увага приділяється законодавчій системі, інноваційному бізнес-середовищі, створенню спеціальних зон, включаючи наявність сучасної інфраструктури, а також велику кількість:

- приватних і венчурних фондів, готових запропонувати інвестиційну підтримку проєктів;
- банків, які готові співпрацювати із засновниками стартапів;
- бізнес-акселераторів та інкубаторів, котрі можуть запропонувати професійне навчання, експертну допомогу, сприяння залученню потенційних інвесторів.

Особливої уваги потребує захист прав інтелектуальної власності при створенні стартапу. У більшій мірі це питання стосується технологічних стартап-проєктів, де отримання патенту на винахід є одним із ключових кроків у створенні сталого бізнесу.

Багато стартапів сьогодні надають пріоритет соціальній відповідальності та екологічній стійкості, маючи на меті створення позитивних змін у світі, одночасно забезпечуючи прибуток.

Щодо інвестування, то підходи до глобальних стратегій у залученні коштів різняться в Україні, США та Європі:

1) Україна: Умови ведення бізнесу тут вимагають гнучкості та інноваційності. Основні механізми фінансування — міжнародні гранти, акселераційні програми та локальні бізнес-ангели. Інвестори зосереджені на стартапах, які мають потенціал для швидкої адаптації.

2) США: Венчурні фонди США, такі як Sequoia Capital та Andreessen Horowitz, вкладають великі кошти у стартапи на ранніх стадіях. Проте конкуренція вкрай висока, і компанії повинні демонструвати не лише технологічну перевагу, а й швидке масштабування.

3) Європа: Основна увага приділяється стабільності, екологічності та соціальному впливу. Європейські фонди часто фінансують проєкти, які відповідають ESG-стандартам (екологічні, соціальні та управлінські критерії).

4.8. Українська стартап-екосистема: від підйому до адаптації в умовах війни

Геополітичне середовище та орієнтація стали досить непередбачуваними. Те, що донедавна здавалося стабільним, сьогодні може змінитися в одну мить. Бізнес більше не може дозволити собі розкіш працювати за старими схемами — адаптація, швидкість і стратегічне мислення стали ключовими навичками. І тут українські стартапи демонструють справжній майстер-клас: вони не просто виживають, а ростуть, масштабуються й притягують капітал, навіть коли навколо штормить.

До війни українська стартап-екосистема була на підйомі. Ще у 2021 році Україна впевнено закріпилася на міжнародній стартап-мапі. За даними Global Innovation Index і Міністерства цифрової трансформації України, загальна вартість українських стартапів досягала 27,1 млрд євро, а кількість активних проєктів перевищувала 1500. Країна стабільно входила у ТОП-50 країн світу за інноваційністю, а її розробники користувалися довірою серед західних інвесторів.

Основні сфери, що розвивалися до 24.02.2022:

- IT та SaaS-продукти (Grammarly, Ajax Systems, Petcube);
- Фінтех (Monobank, Finmap);
- Агротехнології (Agrohub, BIOsens);
- Медичні стартапи (Esper Bionics, Cardiomo);
- Розумні пристрої та IoT (Petcube, Delfast);
- Креативна індустрія (Reface, Skylum).

До повномасштабного вторгнення Україна була одним із найпотужніших центрів стартап-активності у Східній Європі. IT-галузь домінувала, охоплюючи майже третину всіх проєктів. Фінтех стрімко набирив обертів завдяки буму цифрових платежів і мобільного банкінгу.

Агротехнології приваблювали капітал через величезний експортний потенціал країни, тоді як біотехнологічні компанії створювали проривні рішення — від інноваційних протезів до систем моніторингу здоров'я. Креативний сектор задавав тренди, використовуючи AI та VR, щоб вивести українські продукти на міжнародний рівень. Це була не просто екосистема — це була територія прориву, де народжувалися глобальні компанії.

Війна та трансформація екосистеми. 24 лютого 2022 року стало переломним моментом для української стартап-екосистеми. Повномасштабне вторгнення змусило сотні компаній зупинитися: зруйновані офіси, розпорошені команди, втрачені клієнти, заблоковані ринки. За даними Міністерства цифрової трансформації, 40 % стартапів змушені були припинити діяльність у перші місяці війни. Але навіть у найтемніші часи українські підприємці знаходили шляхи до відновлення. До кінця 2022 року частина з них перегрупувалася, змінила стратегію, адаптувала продукти й повернулася у гру вже з новими правилами.

Статистика змін:

- 2022 рік: падіння інвестицій у стартапи на 45 % через загальну невизначеність;
- 2023 рік: часткове відновлення ринку — 292 млн дол. США інвестицій, що означає зростання на 34 % порівняно з 2022 роком;
- 2024 рік: у першому кварталі було залучено 42 млн дол. США (Forbes Ukraine), а за підсумками року обсяг інвестицій значно зріс, зокрема, завдяки мегараунду Creatio на 200 млн дол. США, що склало дві третини загальної суми інвестицій у стартапи України.

Основними драйверами відновлення стали релокація стартапів, вихід на міжнародні ринки та розвиток оборонних технологій.

Українські стартапи навчилися працювати в умовах невизначеності, швидко адаптуючи фінансові стратегії до нових викликів. Традиційні методи залучення коштів поступово доповнюються нестандартними підходами, що дозволяють залишатися на плаву навіть під час турбулентності.

Основні моделі фінансування включають:

- 1) грантові програми — міжнародні фонди та державні ініціативи — надають безповоротну фінансову підтримку для розвитку технологій;
- 2) краудфандинг — залучення коштів від приватних інвесторів через платформи на кшталт Kickstarter та IndieGoGo;
- 3) венчурні інвестиції — українські стартапи отримують фінансування від фондів, таких як Horizon Capital та u.ventures;
- 4) корпоративні акселератори — великі компанії підтримують стартапи, інтегруючи їхні рішення у власні бізнес-моделі;
- 5) DAO та токенизація — новий тренд, що дозволяє стартапам залучати фінансування через блокчейн-механізми.

Після 2022 року українські стартапи сфокусувалися на стратегічно важливих напрямках, що гарантують стійкість країни. Оборонні розробки, кібербезпека, фінтех, HealthTech та агротехнології стали головними точками зростання, привертаючи як державні, так і міжнародні інвестиції. Інновації більше не лише про масштабування — вони про виживання, адаптацію та економічну незалежність. Акцент змістився на технології, що забезпечують безпеку, фінансову стабільність і розвиток стратегічних галузей. Збільшення фінансування цих сфер є ключовим фактором для збереження інвестиційної привабливості української стартап-екосистеми.

Основні гравці²⁰:

- Оборонні технології (Drones UA, Infinitum) — розробка військових дронів, систем зв'язку та автономного обладнання для підвищення обороноздатності країни.

²⁰ StartupBlink (n.d.). Uncover Global Innovation Winners. *StartupBlink*. URL: <https://www.startupblink.com/>

- Кібербезпека (Ajax Systems, Cyber Unit) — посилення кіберзахисту критичної інфраструктури, фінансового сектору та державних систем.
- HealthTech (Esper Bionics, Cardiomo) — розвиток біонічних протезів, медичних пристроїв і цифрових платформ для моніторингу здоров'я.
- Фінтех (Monobank, Revolut Ukraine) — впровадження нових фінансових продуктів, мобільного банкінгу та рішень для безпечних транзакцій.
- Агротехнології (BIOsens, AgriEye) — застосування штучного інтелекту й автоматизації для покращення врожайності та ефективного використання ресурсів.
- Креативна індустрія (Reface, Skylum) — розробка продуктів на базі штучного інтелекту та віртуальної реальності, що сприяють зростанню цифрової економіки.

Роль держави в підтримці стартап-екосистеми. Український уряд активно підтримує стартапи через:

- Грантові програми — понад 200 грантів від Українського фонду стартапів.
- Податкові стимули — спеціальні режими для ІТ-компаній.
- Державні акселератори — такі як BRAVE1 для оборонних стартапів.
- Міжнародні партнерства — залучення іноземних венчурних фондів для співпраці з українськими компаніями.
- Програми підтримки експорту — сприяння виходу українських стартапів на міжнародні ринки.

В Україні присутні 6 стартап-компаній «єдинорогів»: airSlate, Grammarly, People.ai, GitLab, Unstoppable Domains, Creatio.

Український фонд стартапів (USF) став частиною Європейського альянсу національних стартап-асоціацій (ESNA), до якого входять 26 країн ЄС, Ісландія та Україна.

Членство України в ESNA відкриває широкі перспективи для української стартап-екосистеми ²¹:

1. Обмін досвідом та найкращими практиками: українські стартапи зможуть переймати успішні моделі від європейських партнерів.
2. Міжнародна підтримка: сприяння в залученні інвестицій, участі в грантових програмах і розширенні мережі контактів.
3. Інтеграція в європейський ринок: вихід на глобальну арену стане простішим завдяки партнерству з іншими членами ESNA.

Україна увійшла до четвірки лідерів серед країн Європи за сприятливими умовами для стартапів за 2024 р ²².

StartupBlink (дослідницький центр, який надає послуги з розвитку екосистеми та індивідуальний аналіз глобальної інноваційної економіки) оголосив

²¹ European Startup Nations Alliance (n.d.). URL: <https://www.esnalliance.eu/>

²² ESNA (2025). *Україна увійшла до топ-4 країн Європи за сприятливими умовами для стартапів*: звіт ESNA. URL: <https://ain.ua/2025/02/21/ukraine-startups-esna/>

оновлений **Global Startup Ecosystem Index 2024**, у якому Україна здобула 46-те місце зі 100 країн світу ²³.

Україна отримала максимальні бали за такими стандартами:

- швидкість створення бізнесу online;
- доступ до фінансування. Доступність цифрових державних послуг;
- сприятливе податкове середовище.

Згідно зі *звітом StartupBlink*, головним джерелом успіху України в стартап-індустрії є талант розробників, який прагнуть бачити у своїй команді багато світових компаній. А головним викликом, парадоксально, є надзвичайна підтримка інших європейських країн, що дає змогу українцям покидати країну та проживати за кордоном. Безумовно, ця допомога надзвичайно важлива під час повномасштабної війни, проте прогнозувати, який відсоток ІТ-талантів повернеться додому після завершення війни, поки неможливо.

Війна також вплинула на зростання галузей, пов'язаних із безпекою. Український фонд стартапів підтримує проекти, які можуть бути використані під час війни та для післявоєнної модернізації, зокрема, в програмі Rebuilding Ukraine в межах проєкту Seeds of Bravery.

Перспективи розвитку стартапів:

- розширення державних програм підтримки — нові ініціативи для фінансування технологічних стартапів;
- поглиблення міжнародної співпраці — залучення глобальних корпорацій для розвитку українських компаній;
- зростання альтернативного фінансування — краудінвестинг, DAO-платформи (форма організації, яка функціонує завдяки смарт-контрактам на блокчейн-платформах. Ключовою особливістю є те, що прийняття рішень у DAO здійснюється через механізм децентралізованого голосування, де всі учасники мають рівні права), корпоративні фонди;
- розвиток «зелених» інновацій — стартапи, орієнтовані на екологічно чисті технології;
- масштабування оборонних та кібербезпекових розробок — збільшення фінансування стратегічних проєктів.

Українські стартапи на Міжнародній виставці CES 2023, м. Лас-Вегас (США), 5-8 січня 2023 р. ²⁴:

Releaf PAPER & BAGS: Компанія Releaf PAPER & BAGS — перший у світі виробник паперового пакування з опалого листя. Доведено гіпотезу, що в листі є такі самі волокна для виробництва целюлози, як і в дереві. Зараз компанія

²³ StartupBlink (n.d.). Uncover Global Innovation Winners. *StartupBlink*. URL: <https://www.startupblink.com/>

²⁴ Детектор медіа (2023, 13 січня). Україна представила 12 стартапів на технологічній виставці CES 2023 у Лас-Вегасі. *Детектор медіа*. URL: <https://ms.detector.media/trendi/post/30989/2023-01-13-ukraina-predstavyla-12-startapiv-na-tekhnologichniy-vystavtsi-ces-2023-u-las-vegasi/>

виробляє по-справжньому eco-friendly паперові пакети та експортує їх. Серед клієнтів компанії є такі бренди, як L'Oreal, Schneider Electric, Samsung, Weleda та Ariston Thermo. Залучила 2,5 млн євро від Єврокомісії для побудови власної фабрики з виробництва.

Rekava: Бренд займається створенням біорозкладних продуктів із повторно використаної кавової гущі. Створює посуд, який повністю компостується та розкладається максимум за 4,5 місяця, може стати добривом чи біопаливом, не містить пластику чи хімікатів.

OptySun: Стартап розробив технологію очищення та знезараження води в будь-яких умовах. Пристрій може працювати як всередині приміщень, так і ззовні. Технологія вбиває 99,9 % бактерій, не потребує витратних матеріалів і забезпечує 5 добових порцій води кожні 30 хвилин.

i3 Engineering: Інноваційна компанія у сфері виробництва рішень для розумного дому та автоматизації. Комплексне рішення для проєктів Smart Home та автоматизації бізнесу, яке складається з контролерів, програмного забезпечення та мобільного застосунку.

Efarm.pro: Польовий помічник для сільськогосподарських робіт дає змогу економити ресурси та працювати точніше. При використанні агронавігатора зменшуються витрати на пально-мастильні матеріали, засоби захисту рослин, добрива, насіння, і, як наслідок, власники сільськогосподарських угідь збільшують прибуток до 35 %. Врожайність площі збільшується на 22 %.

Наведені кейси об'єднує спільна логіка: українські стартапи у сфері ССІ тяжіють до вирішення реальних екологічних або соціальних проблем (замінники деревини, безпечна вода, точне землеробство), а не лише до технологічних інновацій заради самих технологій. Саме ця орієнтація на вимірюваний вплив забезпечує їм стійкий попит із боку міжнародних корпоративних клієнтів — і водночас відповідає ESG-вимогам, що дедалі частіше визначають умови фінансування в європейських фондах.

Таким чином, бачимо, що українські стартапи не просто адаптуються до викликів, вони використовують їх як трамплін для зростання. Ламаючи традиційні бізнес-моделі, підприємці знаходять нестандартні джерела фінансування та впевнено закріплюються на міжнародних ринках. Державні програми підтримки та глобальні партнерства стають не просто допоміжним фактором, а потужним прискорювачем їхнього поширення. Навіть в умовах війни українські стартапи мають всі можливості для розвитку. Вітчизняні стартапи демонструють більший оптимізм та активність порівняно з традиційним бізнесом в умовах війни.

У контексті євроінтеграції та відбудови цифровий і стартап-вимір набуває стратегічного значення. Участь України в Програмі «Цифрова Європа», членство у ESNA та освоєння механізмів Creative Europe формують правову й фінансову рамку для системної підтримки вітчизняних стартапів і ССІ. Проте формальні можливості самі по собі не конвертуються у результати: необхідна внутрішня інституційна готовність — розвинена стартап-екосистема з університетськими

хабами, прозорим захистом інтелектуальної власності та доступом до венчурного капіталу. Саме поєднання цих умов визначає, чи стане Україна повноцінним учасником європейського цифрово-креативного простору, а не лише постачальником ІТ-таланту для закордонних компаній.

POST SCRIPTUM (від редактора)

Перша версія «Дії» була розроблена волонтерами. Це згадується в розділі майже побіжно — як одна з приміток до опису цифрової трансформації. Але якщо придивитися уважніше, ця деталь руйнує кілька звичних уявлень одразу.

По-перше, уявлення про те, що цифрова інфраструктура держави будується державою. По-друге, уявлення про те, що інновація потребує венчурного капіталу, акселератора або хоча б стабільного ринку. І по-третє — найважливіше — уявлення про те, що «стартап» і «громадянська відповідальність» належать до різних словників.

Цей розділ будує чітку і переконливу картину: цифровізація як інфраструктура, стартапи як рушій, екосистема як умова. Усе це правда. Але є ще один вимір, який у цю картину не вписується: що відбувається, коли рушієм є не очікування прибутку і не грантова логіка, а щось інше — назвімо це імпульсом. Саме цей імпульс запустив «Дію». Саме він тримав частину стартапів на плаву в перші місяці після 24 лютого, коли 40 % екосистеми зупинилося.

Матриці, класифікації та індекси цифрової трансформації фіксують те, що вже відбулося. Але найцікавіше в українській стартап-екосистемі — це те, що ще не знайшло своєї категорії: компанії, які виникли не з ідеї заробити, а з ідеї вирішити. Не з бажання масштабуватися, а з необхідності функціонувати. Можливо, саме це і є тим «цифровим стрибком», про який пише авторка, — тільки виміряти його в індексах поки що не вийде.

Наукове видання

**«Динамічні креативні індустрії:
розкриття потенціалу економіки ЄС
та виклики для України»**

Колективна монографія

Друкується в авторській редакції

Коректор: Людмила Алконова

Дизайн обкладинки:

Funded by the
European Union

Підп. до др. 20.08.2026.

Формат 60x84¹/₈.

Папір офсет.

Друк цифр.

Гарнітура Таймс.

Ум. друк. арк. 36,0.

Тираж 150 прим.

Видавець Юрій Кукса

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

серія ДК № 8301 від 9 травня 2025 р.

вул. Фабрична, 8, м. Рівне, 33022;

097 42 66 444

Друк: VPM-ПОЛІГРАФ

вул. Фабрична, 8, м. Рівне, 33022;

097 42 66 444

